

перешкоджають припливу в країну капіталів для розвитку сільськогосподарського виробництва, підвищенню його ефективності.

Список використаних джерел

1. Ганначенко С. Л. Світовий ринок агропродовольства на сучасному етапі розвитку: перспективи для України / С. Л. Ганначенко // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 1. – С. 142–153.
2. Сайкевич М. І. Експортний потенціал сільськогосподарських підприємств / М. І. Сайкевич, О. Д. Сайкевич // Інноваційна економіка. – 2013. – № 41. – С. 104–110.
3. Яценко О. М. Застосування графічних моделей для оцінки результатів Європейської інтеграції в аграрному секторі регіону / О. М. Яценко, М. І. Сайкевич // Наук. вісник Нац. аграр. ун-ту. – 2007. – Вип. 110; Ч. 1. – С. 54–58.
4. Кундицький О. О. Чинники розвитку підприємств аграрного сектора України / О. О. Кундицький, Н. С. Чопко // Экономика и управление. – 2012. – № 6. – С. 54–58.

С. С. Залюбовська,
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м. Київ*

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЙ – УЧАСНИЦЬ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

У сучасних умовах господарювання в Україні постає необхідність більш фундаментальної оцінки процесів, що відбуваються на страховому ринку. Аналіз діяльності страхових компаній обумовлений новими викликами сьогодення, які пов'язані з постійним розширенням ролі страхування різноманітних аспектів діяльності домогосподарств і підприємств у подальшому розвитку економіки України.

Страховий бізнес виступає гарантом стабільного розвитку підприємств та фінансових інститутів, пожвавлення інвестиційної діяльності, підвищення якості життя. Страхові організації, виконуючи функції стабілізаційного елемента ринкової системи, водночас мають бути гарантом прийнятих на себе фінансових зобов'язань щодо відшкодування збитків та бути фінансово надійними. Ринок страхових послуг в Україні залишається найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2014 року становила 382, у тому числі СК "life" – 57 компаній, СК "non-life" – 325 компаній, (станом на 31.12.2013 – 407 компаній, у тому числі СК "life" – 62 компанії, СК "non-life" – 345 компаній). У 2014 році частка валових страхових премій у ВВП становила 1,7%, що на 0,3 в. п. менше в порівнянні з 2013 роком; частка чистих страхових премій у ВВП у 2014 році становила 1,2%, що на 0,3 в. п. менше в порівнянні з відповідним показником 2013 року.

З урахуванням наведених вище даних можна визначити основні показники діяльності страхового ринку та його динаміку (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка показників діяльності компаній – учасниць

страхового ринку

Показники	2012	2013	2014	Темпи приросту	
				2013/ 2012	2014/ 2013
				%	%
<i>Кількість договорів страхування, укладених протягом звітного періоду, тис. одиниць</i>					
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у тому числі:	35204,8	87328,5	35975,7	148,1	-58,8
- зі страхувальниками – фізичними особами	29782,3	80345,0	32699,4	169,8	-59,3
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті	142952,0	97952,0	98737,5	-31,5	0,8
<i>Страхова діяльність, млн грн</i>					
Валові страхові премії	21508,2	28661,9	26767,3	33,3	-6,6
Валові страхові виплати	5151,0	4651,8	5065,4	-9,7	8,9
Рівень страхових виплат, %	23,9	16,2	18,9	-	-
Чисті страхові премії	20277,5	21551,4	18592,8	6,3	-13,7
Чисті страхові виплати	4970,0	4566,6	4893,0	-8,1	7,1
Рівень чистих виплат, %	24,5	21,2	26,3	-	-
<i>Перестраховування, млн грн</i>					
Сплачено на перестраховування	2 522,8	8 744,8	9 704,2	246,6	11,0
Виплати, компенсовані перестраховиками	537,8	486,7	640,9	-9,5	31,7
Отримані страхові премії від перестраховальників-нерезидентів	275,4	324,0	12,9	17,6	-96,0
Виплати, компенсовані перестраховальникам-нерезидентам	15,9	27,4	9,9	72,3	-63,9
<i>Страхові резерви, млн грн</i>					
Обсяг сформованих страхових резервів	12 577,6	14 435,7	15 828,0	14,8	9,6
- резерви зі страхування життя	3 222,6	3 845,8	5 306,0	19,3	38,0
- технічні резерви	9 355,0	10 589,9	10 522,0	13,2	-0,6

Для ринку страхування життя Індекс Герфіндаля–Гіршмана (ННІ) склав у 2014 році 1042,55 (у 2013 році – 1222,15), для ринку ризикових видів страхування він становив у 2014 році 206,72 (у 2013 році – 188,92). В цілому для страховому ринку України в 2014 році індекс Герфіндаля–Гіршмана склав 181,49 (у 2013 році – 166,81). Ці дані свідчать, що на ринку видів страхування інших, ніж страхування життя, спостерігається значний рівень конкуренції (ННІ у 5 разів менше 1000), в той час як на ринку страхування життя наявна помірна монополізація.

Особливого значення в дослідженні діяльності страхових компаній набуває визначення сплати та процедури надання страхових премій, оскільки підприємства – об'єкти страхування та домогосподарства зважають на цей

елемент при виборі страхового представника. Структуризацію чистих страхових премій представлено на рис. 1.

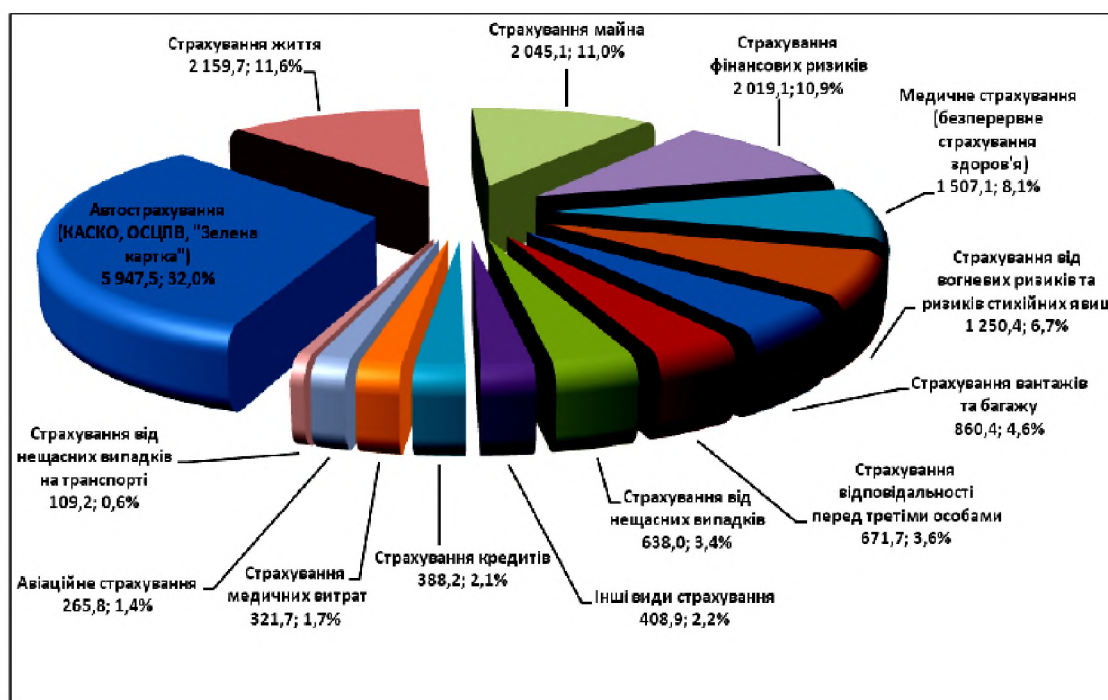

Рис. 1. Структура чистих страхових премій за видами страхування, млн грн

У структурі страхових премій за мінусом частки страхових премій, сплачених перестраховикам-резидентам, за видами страхування станом на 31.12.2014 найбільша питома вага належить таким видам страхування: автостраховання (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") – 5947,5 млн грн., або 32,0% (станом на 31.12.2013 цей показник становив 5982,2 млн грн, або 27,8%); страхування життя – 2159,7 млн грн, або 11,6% (станом на 31.12.2013 – 2476,5 млн грн, або 11,5%); страхування майна – 2045,1 млн грн., або 11,0% (станом на 31.12.2013 цей показник становив 2489,7 млн грн., або 11,6%); страхування фінансових ризиків – 2019,1 млн грн., або 10,9% (станом на 31.12.2013 – 2401,3 млн грн, або 11,1%); медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) – 1507,1 млн грн., або 8,1% (станом на 31.12.2013 – 1395,7 млн грн, або 6,5%); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ – 1250,4 млн грн, або 6,7% (станом на 31.12.2013 – 1649,3 млн грн, або 7,7%), страхування вантажів та багажу – 860,4 млн грн, або 4,6% (станом на 31.12.2013 – 965,7 млн грн, або 4,5%).

При цьому в структурі чистих страхових премій відбулося зменшення з таких видів страхування: страхування відповідальності перед третіми особами (з 4,8% до 3,6%), страхування від нещасних випадків (з 4,6% до 3,4%), страхування кредитів (з 3,2% до 2,1%), страхування майна (з 11,6% до 11,0%).

Рівень валових страхових виплат (відношення валових страхових виплат до валових страхових премій) станом на 31.12.2014 становив 18,9% (табл. 2). Збільшення рівня валових страхових виплат на 2,7 в. п. у

порівнянні з попереднім роком пов'язане зі зменшенням надходжень валових страхових платежів (-6,6%) при збільшенні валових страхових виплат (+8,9%).

Високий рівень чистих страхових виплат станом на 31.12.2014 спостерігався з медичного страхування – 73,6% (станом на 31.12.2013 – 72,4%), за видами добровільного особистого страхування – 49,0%, з недержавного обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 39,0%, а також з недержавного обов'язкового страхування – 32,5%.

Згідно зі стандартами органів страхового контролю та аудиторських служб ЄС значення коефіцієнта ліквідності не повинно бути менше 105% [3]. Проведений аналіз показав, що 72% компаній на страховому ринку України мають ліквідність, нижчу від встановленого нормативу, у 15% компаній коефіцієнт коливається від 105% до 300%, а 13% мають коефіцієнт більше 300%.

Таблиця 2

Рівень страхових виплат за видами страхування, %

Види страхування	Рівень страхових виплат			
	валових виплат		чистих виплат	
	2013	2014	2013	2014
Страхування життя	6,0	11,1	6,0	11,1
Види страхування, інші, ніж страхування життя, в тому числі:	17,2	19,6	23,2	28,3
Добровільне особисте страхування	34,6	42,0	40,6	49,0
Добровільне майнове страхування	12,2	13,8	17,4	22,4
Добровільне страхування відповідальності	2,2	3,6	3,7	7,2
Недержавне обов'язкове страхування	31,3	31,5	33,5	32,5
Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	36,2	37,6	38,5	39,0
ВСЬОГО	16,2	18,9	21,2	26,3

Рентабельність страхової діяльності в Україні в середньому становить 30%, практично не змінюючись зі збільшенням активів компаній, і тільки у найменших компаніях цей показник невисокий –11%. Це, з одного боку, свідчить про те, що в навантаженні до нетто-ставки закладається стандартний рівень прибутку, а, з іншого боку, зі збільшенням величини активів не спостерігається відчутного впливу закону великих чисел та ефекту масштабу на рівень витрат, а, отже, і на рентабельність страховиків. Детальний аналіз свідчить, що 27% страховиків мають нульову або від'ємну рентабельність, половина від загальної кількості компаній працюють з рентабельністю в межах 40%, і лише 23% компаній – з рентабельністю понад 40%.

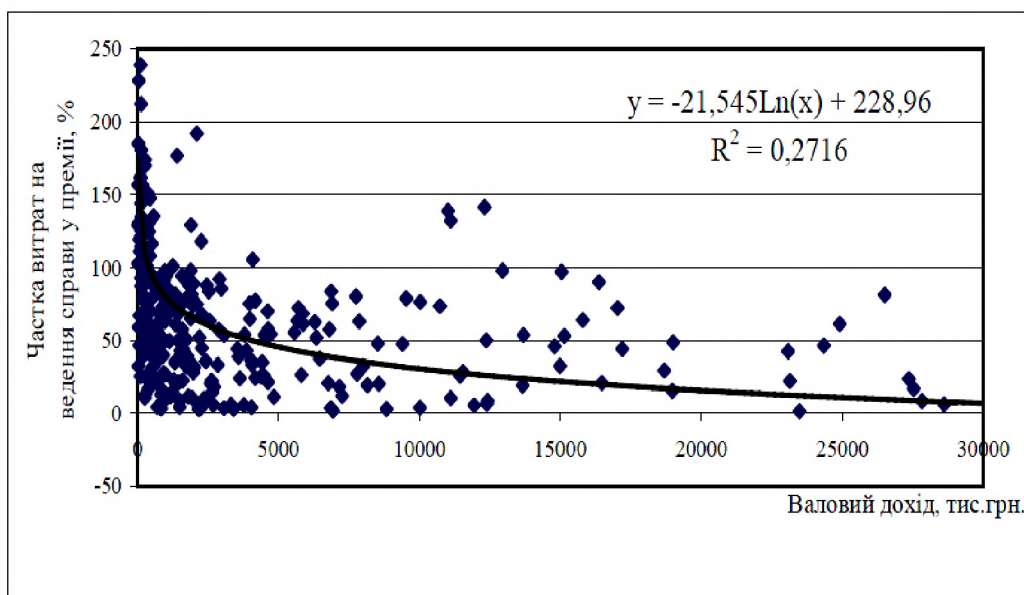

Рис. 2. Ефект масштабу в діяльності страховиків

Ефект масштабу в діяльності страховиків України проявляється, як правило, незначним зростанням економічної ефективності при збільшенні обсягів страхового портфелю. Спостерігається така тенденція: у багатьох компаній витрати зростають майже пропорційно до збільшення річних надходжень, що призводить до незмінного або спадного економічного ефекту. Наслідком збільшення рентабельності є, як правило, не зниження тарифів чи покращення обслуговування клієнтів, а розширення матеріально-технічної та кадрової бази страховика, а також збільшення обсягу ресурсів, що спрямовуються на споживання.

Аналіз діяльності страхових компаній дозволяє виділити чинники, які знижують ефективність страхової діяльності в Україні. Крім зовнішніх чинників, таких як низький рівень доходів населення, недосконалість законодавства, тіньові схеми оптимізації оподаткування, адміністративна монополізація страхового ринку, військові події в країні, наявність поглибленої фінансової кризи, є й такі, що безпосередньо залежать від якості менеджменту страхових компаній: тарифна політика, політика управління витратами, формування страхового портфелю, управління активами та інвестиційна політика страхових компаній. Механізми вдосконалення діяльності компаній-учасниць страхового ринку мають бути спрямовані саме на подолання низки цих проблем.

Список використаних джерел

1. Супрун А. А. Проблеми управління активами в страхових компаніях України / А. А. Супрун // Фондовий ринок. – 2002. – № 34. – С. 26–30.
2. Хэмптон Д. Д. Финансовое управление в страховых компаниях / Д. Д. Хэмптон ; пер. с англ. – М. : Анкил. – 2001. – 263 с.
3. Чурикова И. Методика составления рейтинга / И. Чурикова // Страховое ревю. – 2000. – С. 6–13.